

CRÒNICA LEGISLATIVA DE CATALUNYA

Segon semestre de 2022

“Un període caracteritzat per les primeres derivades judicials i polítiques del nou marc legal sobre l’ús i l’aprenentatge de les llengües oficials en l’ensenyament no universitari”

Joan Ridao i Martín*

Resum

La Crònica legislativa del segon semestre de 2022 es fa ressò, com és acostumat, de les normes que afecten els usos, els drets i el règim jurídic de les llengües catalana i aranesa durant aquest període. Es tracta, en qualsevol cas, d’un nombre reduït de disposicions relacionades amb l’activitat de foment de la normalització lingüística o amb els processos selectius de personal en què els requeriments lingüístics tenen incidència. Molt més rellevant, tanmateix, resulta l’anàlisi de les conseqüències derivades del nou marc lingüístic educatiu, en concret la posició adoptada pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, el retorn de la qüestió al Tribunal Constitucional i l’acord intergovernamental adoptat sobre aquest particular en el marc de la denominada taula del diàleg Generalitat-Estat.

Paraules clau: Catalunya; dret lingüístic; activitat de foment; educació.

LEGISLATIVE REPORTS ON CATALONIA

Second half on 2022

“A period characterised by the first judicial and political consequences of the new legal framework on the use and learning of official languages in non-university education”

Abstract

As is usual, the legislative chronicle of the second half of 2022 reports on the rules that govern the use, rights and legal system of Catalan and Aranese during this period. In any case, this involves a small number of provisions related to the promotion of linguistic normalisation or personnel selection processes in which language requirements are applied. Much more significant, however, is the analysis of the consequences arising from the new framework concerning the use of language in education, and specifically, the position taken by the Higher Court of Justice of Catalonia, the referral of the issue to the Constitutional Court, and the intergovernmental agreement adopted on this matter within the framework of the so-called Generalitat-State discussion table.

Keywords: Catalonia; language rights; support activity; education.

* Joan Ridao i Martín, professor agregat de Dret Constitucional a la Universitat de Barcelona i lletrat del Parlament de Catalunya (s. e.). Director de l’Institut d’Estudis de l’Autogovern i membre de la Comissió Jurídica Assessora. jridao@ub.edu.

Citació recomanada: Ridao i Martín, Joan. (2023). Crònica legislativa de Catalunya. Segon semestre de 2022. “Un període caracteritzat per les primeres derivades judicials i polítiques del nou marc legal sobre l’ús i l’aprenentatge de les llengües oficials en l’ensenyament no universitari”. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 79, 362-370. <https://doi.org/10.58992/rld.i79.2023.3956>

Sumari

1 Les derivades del nou marc legal sobre l'ús i l'aprenentatge de les llengües oficials en l'ensenyament no universitari

1.1 La posició del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya després de l'entrada en vigor del nou marc legal lingüístic educatiu

1.2 El retorn de la qüestió al Tribunal Constitucional

1.3 L'Acord assolit en el marc de la *taula del diàleg* amb l'Estat

2 Les disposicions generals aprovades durant el període

2.1 L'activitat de foment o subvencional

2.2 Els processos selectius de personal: requisits de capacitació lingüística

3 La jurisprudència constitucional

1 Les derivades del nou marc legal sobre l'ús i l'aprenentatge de les llengües oficials en l'ensenyament no universitari

1.1 La posició del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya després de l'entrada en vigor del nou marc legal lingüístic educatiu

Un cop aprovada la [Llei 8/2022](#), de 9 de juny, sobre l'ús i l'aprenentatge de les llengües oficials en l'ensenyament no universitari (DOGC 8686, de 10.06.2022), i el [Decret llei 6/2022](#), de 30 de maig, pel qual es fixen els criteris aplicables a l'elaboració, l'aprovació, la validació i la revisió dels projectes lingüístics dels centres educatius (DOGC 8678A, de 30.5.2022), el contingut i la transcendència dels quals ja vam glossar en l'anterior Crònica legislativa, el principal interès dels sectors concernits estava centrat en la reacció de la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC), a la vista del fet que estava en curs l'execució forçosa de la sentència que imposava el 25 % d'hores lectives en castellà.

El TSJC es va inclinar finalment per suspendre'n l'execució, tot constatant que el nou escenari normatiu no permetia aplicar la seva sentència, a pesar dels dubtes de constitucionalitat que això li suscitava. Així ho manifestà en la providència de l'1 de juliol de 2022, en què afirmà que "[...] [a]mbas normas [la Llei i el Decret llei] determinan la imposibilidad legal de ejecutar la sentencia dictada [...] [i] definen un modelo lingüístico en el ámbito escolar que resulta *incompatible* con los parámetros tomados en consideración en la sentencia dictada" [la cursiva és nostra]. Per al tribunal, en concret, el Decret llei "impide la viabilidad" de fixar "un porcentaje mínimo de uso vehicular de una y otra lengua oficial", mentre que la Llei estableix "la consideración del castellano como lengua de uso curricular, en contradicción con el fundamento constitucional que determinó el fallo de la sentencia y que se concretó en el reconocimiento del castellano como lengua vehicular". Segons la Sala, mentre que la seva sentència "responde al modelo de conjunción lingüística [...] las normas promulgadas definen un modelo basado en una correlación entre ambas lenguas oficiales incompatible con el modelo considerado al resolver el recurso".

En coherència amb la seva decisió, el 18 de juliol de 2022, la Sala ja va desestimar les mesures cautelars exigides per una família de Barcelona. Coincidint amb aquest fet, el 21 de juliol, el fiscal superior de Catalunya, Francisco Bañeres, va ordenar l'arxivament de les denúncies presentades pels grups parlamentaris de Ciutadans i VOX contra el conseller d'Educació, Josep González Cambray, que acusaven de prevaricació i desobediència per no aplicar la sentència, per "no revestir el caràcter d'il·lícits penals". També ordenà l'arxivament pels mateixos motius d'una denúncia de l'associació Hablamos Español i de Convivencia Cívica Catalana.¹

No obstant aquestes decisions, el Tribunal Suprem (TS), el 9 d'agost de 2022, va anul·lar els projectes lingüístics de les escoles Bogatell, de Barcelona, i Josefina Ibáñez, d'Abrera, per no fer en castellà almenys el 25 % de l'activitat lectiva. L'alt tribunal els anul·là després de rebutjar sengles recursos de cassació presentats pel Departament d'Educació. El TS va prendre en consideració que les sentències del TSJC que havien estat recorregudes, del març del 2021, reconeixien a les famílies "un ensenyament que inclogui el castellà com a llengua vehicular en proporció raonable", i que "en defecte de concreció" s'havia de fixar en un mínim del 25 %.² El que és rellevant, però, és que la decisió prèvia del TSJC de no executar les seves sentències va determinar que els efectes d'aquest pronunciament de l'alt tribunal fossin intrascendents.

En aquest context, una desena dels 22 centres que ja aplicaven el 25 % en virtut de mesures cautelars acordades amb anterioritat pel TSJC van ser cominats pel Departament d'Educació a deixar de fer-ho en la perspectiva de l'inici del nou curs. El Departament va instar el mateix TSJC a deixar-les sense efecte. Un d'aquests centres, el Turó del Drac, de Canet de Mar, va rebutjar aplicar-les d'acord amb els pares.³ Finalment, el 29

1 La denúncia de Cs, presentada pel diputat Carlos Carrizosa, a més de la líder del partit, Inés Arrimadas, l'1 de juny de 2022, exposava que amb el Decret llei 6/2022, sobre l'elaboració i execució dels projectes lingüístics als centres educatius, el conseller se saltava la sentència i la Constitució, per la qual cosa cometia un delictes de prevaricació administrativa i de desobediència greu. VOX el va denunciar per desobediència.

2 El TS va rebutjar els recursos del Departament d'Educació per considerar que estaven mancats de motivació. En síntesi, el Departament argumentà que la part demandant, l'Asamblea por una Escuela Bilingüe, no era part legitimada i que la decisió del TSJC podria ser greument perjudicial per als interessos generals. El Tribunal recriminà a la Generalitat que "el recurs es projecta de manera generalitzada sobre el sistema lingüístic", sense matisos.

3 Aquest centre va continuar al mig de la polèmica, ja que un jutge de Barcelona va obrir diligències per investigar diferents tuiters

d'agost, pocs dies abans de l'inici del curs 2022-2023 previst per al 5 de setembre, la Sala de Vacances del TSJC va dictar una interlocutòria per la qual rebutjava aplicar de manera cautelar la sentència del 25 %, tal com li havia demanat l'Assemblea por una Escuela Bilingüe a través d'un recurs sumari i preferent de tutela de drets fonamentals presentat el 26 de juliol. L'esmentada entitat havia recorregut contra les instruccions del Departament d'Educació per al nou curs per no fer referència a aquest percentatge. La Sala, sense entrar a valorar la qüestió de fons, acceptà els arguments de l'Administració educativa catalana i de la Fiscalia, que s'hi va adherir, criticant fins i tot els termes en què es formulà el recurs, per no concretar, en seu de justícia cautelar, els eventuais perjudicis irreparables que podien afectar els recurrents. Seguidament, l'1 de setembre, la secretària general del Departament d'Educació va comunicar per escrit a les direccions de les 27 escoles i instituts afectades, o bé per sentència judicial ferma o bé per l'aplicació de mesures cautelars, que deixessin d'aplicar les mesures acordades judicialment.⁴ Amb això, i per primera vegada des del 2015, el curs escolar podia començar sense cap centre fent necessàriament el 25 % de castellà.

En el capítol de les reaccions socials i polítiques cal esmentar la manifestació que va tenir lloc a Barcelona, el 18 de setembre, convocada per la plataforma Escuela de Todos, que agrupa a Catalunya diferents entitats que rebutgen el model lingüístic educatiu (Assemblea por una Escuela Bilingüe, Societat Civil o Impulso Ciudadano), en què es reclamava que el castellà fos llengua vehicular ("En español queremos estudiar"), amb un manifest en què s'acusava el sistema educatiu d'"afavorir la separació de Catalunya d'Espanya amb pràctiques hispanofòbiques", que, segons els organitzadors, són "tolerades pel Govern d'Espanya". La protesta va comptar amb la presència de dirigents del PP, VOX i Ciutadans i va aplegar, segons la Guàrdia Urbana, 2.800 persones.

Més endavant, la Sala Contenciosa del TSJC va dictar fins a sis interlocutòries que resolien la petició de revocació de mesures cautelars instada pel Departament, la primera d'elles del 22 de setembre. Sorprenentment, però, el TSJC va rebutjar aquí els arguments de la Generalitat aduint que el nou marc legal "no afecta[va] de forma automàtica" les resolucions judicials prèvies en què s'havien acordat mesures cautelars. Paradoxalment, la Sala, tot i admetre que la nova regulació influïa en els projectes lingüístics de cada centre, afirmava que mentre que això no passés "la medida no resulta incompatible con el nuevo marco normativo". Així doncs, el TSJC estava fent, ni que fos indirectament, una singular crida als centres afectats fins al moment perquè s'afanyessin a aprovar i validar els nous projectes lingüístics si volien veure decaure les mesures cautelars que els afectaven: "el nuevo marco sí puede limitar la tutela cautelar que pueda acordarse en el futuro". Dit amb altres paraules, el TSJC admetia que la seva decisió incidia en aquell precís instant sobre les situacions jurídiques individuals ja reconegudes, però que això s'hauria de descartar en el cas que els centres afectats s'adaptessin a la nova normativa.⁵

Cal tenir present que dels 27 centres afectats a finals del curs 2021-2022 per una sentència que els obligava a aplicar el percentatge del 25 % n'hi havia encara una vintena que a l'inici del nou curs seguien aplicant la mesura judicial, la qual cosa, a la pràctica, equivalia a impartir una assignatura més en castellà, segons el que van admetre les direccions d'aquests centres a alguns mitjans. Això, tot i que, segons el Departament d'Educació, no hi havia constància d'aquest fet. Algunes direccions i docents van expressar obertament als mitjans de comunicació que ni la comunicació del Departament ni la situació judicial creada els oferia prou "seguretat jurídica" o que ho consideraven un "salt en el buit".⁶

que havien publicat missatges a les xarxes socials amb suposats insults cap a la família que va forçar el 25 % de castellà. El pare del menor va personar-se com a acusació particular en el procediment el 12 de setembre de 2022.

4 Les resolucions sobre el 25 % afectaven ara 48 aules de 27 centres (de 5.500 que n'hi ha en total a Catalunya). D'aquests 27 centres, 10 les aplicaven basant-se en unes mesures cautelars dictades pel TSJC i la resta (17) ho feien amb sentència, de les quals 8 eren objecte de recurs al Suprem i la resta eren fermes. En la missiva se'ls feia saber que "ha[vien] de garantir el compliment del nou marc normatiu", i que la sentència era "incompatible" amb les mesures judicials. El terme "incompatible" era el mateix que, com es recordarà, havia utilitzat el TSJC per explicar la "impossibilitat legal" de fer aplicar la seva sentència. El mateix dia, el conseller d'Educació, Josep González Cambray, en una roda de premsa per valorar l'inici del curs escolar, va assegurar que [cap centre aplicaria el 25 % de castellà](#).

5 No en va, aquesta decisió del TSJC fou adoptada l'endemà mateix que el president del TSJC, Jesús M. Barrientos, digués que no hi havia marge per la "desjudicialització" en els casos pendents davant dels tribunals sobre el procés independentista, en la mateixa línia que un altre destacat exponent de la dreta judicial espanyola, el president del Tribunal Suprem i del Consell General del Poder Judicial, Carlos Lesmes, que ho va afirmar emfàticament durant l'acte solemne d'inici de l'any judicial.

6 Vegeu Vallespín, Ivanna (2022, 16 de setembre). [Una veintena de escuelas mantiene el 25 % de clases en castellano, a pesar de la orden de la Generalitat](#). *El País*.

1.2 El retorn de la qüestió al Tribunal Constitucional

El 28 de juliol –amb el vistiplau de la Fiscalia i de l'Advocacia de l'Estat– la Sala Contenciosa del TSJC, en coherència amb els dubtes de constitucionalitat expressats, va dictar una [interlocutòria](#) per la qual acordava plantejar una qüestió d'inconstitucionalitat al Tribunal Constitucional (TC).⁷ A grans trets, la qüestió es basà en la presumpta infracció de l'art. 3 CE (el que defineix el "model lingüístic constitucional"), en relació amb l'art. 27 (dret fonamental a l'educació) i l'art. 35.1 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (drets lingüístics en l'àmbit educatiu), partint de la interpretació donada per la sentència de l'Estatut. També posava en qüestió la concurrència del supòsit habilitant que emparava el Decret Llei, al parer del TSJC, "abusiu", "arbitrari" i "irregular".

En la seva llarga fonamentació, la Sala raonà que tant la Llei com el Decret Llei que li havien impedit executar la sentència introdueixen un model que "trenca" amb la "paritat" de les llengües oficials i que col·lideix amb la interpretació feta pel TC en la sentència de l'Estatut i amb els drets fonamentals (fonament II). Tot i admetre que el TC havia declarat que l'ús de les llengües no ha de ser necessàriament simètric, i que hi pot haver un ús superior del català en atenció a la necessitat de normalització i de cohesió social –especialment la Sentència 337/94, FJ 10–, la Sala ho matisà dient que hi ha un imperatiu de "paridad cualitativa" –noció que no apareix en la doctrina del TC–, ja que es tracta de llengües oficials, la qual cosa exclou que cap llengua pugui ser considerada com a preferent, atès que l'altra, en referència al castellà, "quedaría desplazada a una posición subalterna".⁸ A partir d'aquest argument de plena igualtat lingüística, els magistrats raonen (fonament III) que, tot i que cal acceptar la llibertat de configuració legal del model lingüístic per part de l'Estat i de la Generalitat, "el resultado debe respetar la paridad lingüística en los términos expresados", de manera que la Sala ja no s'arroga només la capacitat de comprovar si els usos lingüístics educatius es corresponen amb el model definit pel legislador o l'Administració educativa, sinó també la de prescriure el que ha de dir la normativa.

En conclusió, la Sala reputà la inconstitucionalitat del model pel fet d'incomplir-se al seu parer la paritat de les llengües, segons les comprovacions efectuades en alguns projectes lingüístics, raó per la qual s'havia vist compel·lida a fixar:

Un mínimo por debajo del cual no se puede entender que el uso vehicular de una lengua sea normal. En este sentido, en tales precedentes se fijó un uso vehicular mínimo en la clase o grupo del alumno recurrente del 25 % de las horas lectivas. Un porcentaje que debía incluir la enseñanza de la propia lengua oficial, pero también al menos la de otra área, materia o asignatura no lingüística curricular de carácter troncal o análogo.

Per al Tribunal, es tractava d'una solució raonable "específicamente prevista en ese momento [en el moment de dictar-se la sentència] por la citada disposición adicional 38 de la Ley Orgánica", és a dir, la ja derogada LOMCE o Llei Wert.⁹

Un cop exposada la seva argumentació, la Sala passa a glossar amb cert nivell de detall els continguts del nou marc normatiu, regulació que al seu parer "[de manera] conjunta cierra el paso a una interpretació conforme que permita remontar la posición del castellano como lengua vehicular de la enseñanza sin violentar frontalmente tales normas legales [...]". En aquest sentit, els magistrats consideren que el terme "llengua vehicular" implica que la llengua s'empra com a vehicle de comunicació, per ensenyar assignatures no lingüístiques, mentre que el terme "llengua curricular" que fa servir la nova Llei vol dir que és només la

7 Es tracta d'un mecanisme previst a l'article 35.1 de la Llei orgànica del Tribunal Constitucional, que disposa que quan el jutge o el tribunal, d'ofici o a instància de part, consideri que una norma amb rang de llei aplicable al cas i de la validesa de la qual depengui la decisió pugui ser contrària a la Constitució pot plantejar la qüestió davant d'aquest tribunal.

8 Al fil de l'argumentació anterior, el TSJC afirmà que "la prueba practicada en el procés [en essència, la compulsua d'alguns projectes lingüístics] puso de manifiesto una situación en la que la posición del castellano resultaba residual en el conjunto del sistema", l'existència d'un model "esencialmente monolingüe en el que castellano se desplazaba a una posición subalterna", de manera que s'havia vist obligada a sortir en defensa del castellà, a través d'"una intervención limitada para asegurar un resultado mínimo que garantice el uso vehicular normal de las lenguas oficiales".

9 Significativament, la Sala defensà la LOE en la versió donada per la Llei Wert, durant la vigència de la qual dictà la sentència, però que ja no estava en vigor dient que "la referencia a la necesidad de que el uso vehicular de las lenguas oficiales responda a una proporción razonable no era una novedad de la Ley Orgánica sino la proyección de un mandato constitucional vinculado a la caracterización de una y otra lenguas como oficiales, lo que impone su uso vehicular normal y la necesidad de garantizar dicha normalidad".

llengua en què s'ensenya (o s'aprèn), tot i que s'estableixi que hagi de tenir una presència adequada per tal d'assolir l'objectiu del domini oral i escrit d'aquesta llengua al final de l'educació obligatòria. En suma, segons la Sala, el paper reservat legalment al castellà "determina su exclusión como lengua vehicular con carácter general, sin perjuicio de los términos que puedan fijarse en los proyectos lingüísticos de cada centro (artículo 2.1 Ley 8/2022)". De nou, la Sala s'aferra a la sentència de l'Estatut per justificar que "este marco normativo no aparece como compatible con la Constitución, puesto que, tal como se expresa en la STC 31/2010, es constitucionalmente obligado que las dos lenguas cooficiales sean reconocidas por los poderes públicos competentes como vehiculares" i que "ambas lenguas han de ser no solo objeto de enseñanza, sino también medio de comunicación en el conjunto del proceso educativo".

Sobre la determinació dels criteris aplicables a l'elaboració, la validació i la revisió dels projectes lingüístics continguts en el Decret llei, que preveuen la prohibició de paràmetres numèrics, proporcions o percentatges, el TSJC entén que aquests elements no només estan vedats com a possible contingut dels projectes, sinó també en l'elaboració dels projectes, o sigui, en la definició del règim lingüístic del centre, i això no deixa espai "ni para un criterio de garantía mínima –sea porcentual, numérica o de otro género– de la presencia y uso de las lenguas, ni siquiera para otros criterios jurídicos no pedagógicos".

Finalment, desconsiderant el paper del legislador i maximitzant el seu rol com a jutjador, el TSJC introduí un altre argument, més alambinat si cal: la reforma legal és arbitrària i impedeix als tribunals fer la seva feina. En efecte, tot recordant que el Decret llei i la Llei es van promulgar en el moment en què el tribunal anava a iniciar el procés d'execució forçosa, es queixa que amb això s'hagués fet il·lusòria aquesta possibilitat, titllant l'actuació del Parlament com d'"arbitraria", no motivada per la "necessitat" i la "proporcionalitat" de les normes que estableix el TC en la seva doctrina (invocant les STC 73/00 i 312/06) i la Llei orgànica del Tribunal Constitucional.¹⁰ La Sala arriba a afirmar que la veritable motivació del nou marc legal és la de "neutralitzar" l'aplicació de la seva sentència, i ho il·lustra amb algunes expressions vessades en els debats parlamentaris i en els mitjans de comunicació per part dels actors polítics implicats.

En una línia similar, més de 50 diputats dels grups parlamentaris del Partit Popular i de Ciutadans al Congrés dels Diputats van presentar un recurs d'inconstitucionalitat, signat per l'advocat i diputat gallec del PP Jaime Eduardo de Olano Vela, més contingut, val a dir, que l'escrit que els magistrats del TSJC van elevar al TC. Començant per impugnar la falta d'urgència i necessitat per haver d'acudir al Decret llei –que el Govern va motivar per l'inici imminent del curs escolar– i, paradoxalment, invocant també la impossibilitat de regular els projectes lingüístics amb un decret llei del Govern per afectar els drets estatutaris –qüestió que paradoxalment va ser impugnada *in extenso* pel PP en el seu recurs contra l'Estatut de 2006.

En només deu pàgines (17-27), els recurrents aborden la qüestió de fons, reproduint en essència els arguments de les entitats i de la Sala del TSJC (sobretot l'omissió del castellà com a llengua vehicular, que vulnera presumptament l'STC 31/2010, sobre l'Estatut), afegint-hi, a més, un retret pel fet d'estendre el català com a llengua normalment emprada en l'acollida de l'alumnat i un altre per la intervenció del Departament d'Educació en l'observança dels projectes lingüístics, per considerar-la contrària a l'autonomia dels centres garantida per la normativa bàsica estatal (no esmenta la LEC) i burlar el control que, segons els autors del recurs, correspon als tribunals i a l'Estat per la via de l'Alta Inspecció.

1.3 L'Acord assolit en el marc de la *taula del diàleg* amb l'Estat

En el context descrit en els anteriors apartats, va tenir lloc la reunió de la [taula del diàleg del 27 de juliol de 2022](#), un mecanisme de relació informal, no estrictament un òrgan de col·laboració administrativa, per abordar qüestions relatives al conflicte polític Catalunya-Espanya, que va adoptar un "[Acuerdo para la protección y el impulso de la lengua catalana](#)", en què es feia referència explícita a la qüestió de la llengua a l'educació. Les

¹⁰ La Sala es lamentà, un cop més, que "las normas que en este auto se cuestionan bloquean un pronunciamiento de garantía de uso del castellano en la enseñanza, que es una garantía inherente a su condición de lengua oficial". "A estos efectos las nuevas leyes establecen un régimen alternativo que no incluye más garantía de la enseñanza en castellano que la que resulte necesaria para el efectivo aprendizaje de dicha lengua al finalizar la enseñanza obligatoria". Per tant, no es pot identificar un valor constitucional que imposi o justifiqui el model lingüístic incorporat a les dues lleis. Al contrari, si que es constata un valor constitucional lesionat, com és la naturalesa del castellà com a llengua oficial, les conseqüències d'aquesta condició en la prestació del servei d'ensenyament, i l'equilibri d'ambdues llengües oficials.

parts van justificar aquest rellevant acord per la necessitat de “fortalecer la vitalidad del catalán supone una medida que refuerza la confianza necesaria entre las partes para el proceso de diálogo y negociación”, i per això mateix “creen necesario renovar y reforzar la protección y el impulso del catalán en todos los ámbitos de la sociedad y promover las reformas legislativas y las inversiones necesarias para potenciar el carácter plurilingüe de España”.¹¹ Tot seguit, a més de refermar el compromís de les parts de treballar de manera conjunta per afavorir un consens ampli, i de resoldre per la via del diàleg i la negociació els conflictes que puguin sorgir en l’aplicació o desenvolupament del marc normatiu vigent, en referència velada a la nova legalitat, el text assenyalava el compromís de “[...] b. [c]ontribuir al fortalecimiento y la mejora del modelo educativo de Catalunya, de acuerdo a la Ley 12/2009, de 10 de julio, de Educación de Catalunya, y la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, modificada por LO 3/2020 de 29 de diciembre”.

De fet, i això és el més destacable, l’Acord d’ambdós governs donava carta de naturalesa als raonaments de la Generalitat i, en definitiva, a la regulació de l’ús de les llengües a l’ensenyament:

[...] [ambdós governs] comparten que el catalán debe seguir siendo la lengua normalmente usada como vehicular y de aprendizaje en el sistema educativo de Catalunya y el aranés en la Val d’Aran, que la enseñanza y el uso curricular y educativo del castellano también tiene que estar garantizado y tener una presencia adecuada en los currículos y proyectos lingüísticos, y que se debe fortalecer la autonomía y capacidad de los centros para desarrollar proyectos educativos adaptados a la realidad social y lingüística de su entorno, y de acuerdo con la evaluación de las competencias lingüísticas. En todo caso, la determinación de la presencia de las lenguas oficiales en la enseñanza no universitaria deberá estar basada exclusivamente en criterios pedagógicos de forma singularizada para cada uno de los centros [...]. [E]l catalán y el castellano, además del aranés en la Val d’Aran, deberán estar contemplados en los proyectos lingüísticos de los centros para alcanzar su pleno dominio oral y escrito y se permitirá a los centros la adopción de las medidas necesarias para compensar las carencias que puedan existir en cualquiera de las lenguas tal y como establece en la Ley 12/2009, de 10 de julio, de Educación de Catalunya y la Disposición Adicional 38a.3 de la LO 3/2020.

Encara més explícitament, i de manera molt significativa, l’Acord manifesta que les parts “respaldan el desarrollo del marco normativo reciente, consagrado por el Parlament de Catalunya, encabezado por la Ley 8/2022, de 9 de junio, sobre el uso y el aprendizaje de las lenguas cooficiales en la enseñanza no universitaria, que da amparo a los usos y aprendizajes lingüísticos del catalán, del castellano, del aranés en la Val d’Aran, de las primeras y las segundas lenguas extranjeras, de las lenguas de origen de los alumnos y de la lengua de signos catalana, de acuerdo con la evolución metodológica del aprendizaje, los instrumentos de control, evaluación y mejora de las competencias lingüísticas y de la realidad lingüística de cada entorno educativo. Consideran, asimismo, que las disposiciones de dicha ley se adecuan al marco constitucional y estatutario”.

2 Les disposicions generals aprovades durant el període

2.1 L’activitat de foment o subvencional

Com és habitual, al llarg del període examinat es van convocar diferents línies d’ajuts i subvencions per promoure el procés de normalització del català i l’occità en àmbits públics considerats estratègics per a la política lingüística del Govern, en una etapa en què precisament la majoria dels indicadors sociolingüístics apunten a un retrocés en el coneixement i l’ús de la llengua. El Departament de Cultura, habitual titular de les accions de suport i difusió de la llengua, fou l’encarregat d’aquesta activitat a través de la Secretaria de Política Lingüística, del Consell d’Administració de l’Oficina de Suport a la Iniciativa Cultural i de l’Institut Català de les Empreses Culturals.

11 El document fa referència a què “[...]os cambios sin precedentes que están experimentando las formas de creación y de comunicación a medida que avanza la digitalización no pueden suponer un retroceso en la preservación de la diversidad lingüística como patrimonio de la Humanidad. Por este motivo, esta evolución, que es netamente positiva, debe ir acompañada del fortalecimiento de los principios de respeto y fomento de dicha diversidad. El deber de las diferentes administraciones es que el catalán no sea nunca una lengua minorada, como lo fue en regímenes pasados fruto de su persecución política. El catalán, al igual que el resto de lenguas de España, debe conservar su legado histórico, su riqueza dialectal y especialmente su capacidad de cohesión y de contribución al progreso social”.

Per ordre cronològic, les resolucions més destacades són les següents: [Resolució CLT/2119/2022, de 4 de juliol](#), sobre el Cens d'entitats de foment de la llengua catalana; [Resolució CLT/2690/2022, de 31 d'agost](#), per la qual es dona publicitat a l'Acord del Consell d'Administració de l'Oficina de Suport a la Iniciativa Cultural d'ampliació de la dotació pressupostària de la convocatòria en l'àmbit del foment de la llengua per a la concessió de subvencions, en règim de concurrència no competitiva, per al doblatge i la subtitulació en català de llargmetratges d'estrena en sales d'exhibició cinematogràfica, per a l'any 2022; [Resolució CLT/2705/2022, de 31 d'agost](#), per la qual es dona publicitat a l'Acord del Consell d'Administració de l'Oficina de Suport a la Iniciativa Cultural d'ampliació de la dotació pressupostària de la convocatòria en l'àmbit del foment de la llengua, per a la concessió de subvencions, en règim de concurrència no competitiva, per al doblatge i la subtitulació en català de llargmetratges i sèries per a plataformes digitals i en suport físic, per a l'any 2022; [Resolució EMT/2835/2022, de 20 de setembre](#), per la qual es disposa la inscripció i la publicació de l'Acord parcial de la Comissió negociadora del Conveni col·lectiu únic del personal laboral de la Generalitat de Catalunya, relatiu a la creació de l'especialitat d'intèrpret i guia intèrpret de la llengua de signes, dintre de la Categoria C1-Traductor/a-intèrpret (Grup C) al VI Conveni; [Resolució CLT/2928/2022, de 23 de setembre](#), per la qual es dona publicitat a l'Acord del Consell d'Administració de l'Oficina de Suport a la Iniciativa Cultural d'ampliació de la dotació pressupostària de la convocatòria en l'àmbit del foment de la llengua per a la concessió de subvencions, en règim de concurrència competitiva, per a projectes d'entitats sense ànim de lucre per al foment de la llengua catalana a Catalunya per a l'any 2022; [Resolució CLT/3081/2022, de 6 d'octubre](#), per la qual es dona publicitat a l'Acord del Consell d'Administració de l'Oficina de Suport a la Iniciativa Cultural d'ampliació de la dotació pressupostària de la convocatòria en l'àmbit del foment de la llengua per a la concessió de subvencions, en règim de concurrència competitiva per a la incorporació de la llengua catalana en productes tecnològics i videojocs per a l'any 2022; [Resolució CLT/3604/2022, de 8 de novembre](#), per la qual es dona publicitat a l'Acord del Consell d'Administració de l'Oficina de Suport a la Iniciativa Cultural d'ampliació de la dotació pressupostària de la convocatòria en l'àmbit del foment de la llengua per a la concessió de subvencions, en règim de concurrència no competitiva, per a la traducció al català d'obres no literàries per a l'any 2022; [Resolució CLT/3605/2022, de 8 de novembre](#), per la qual es dona publicitat a l'Acord del Consell d'Administració de l'Oficina de Suport a la Iniciativa Cultural de segona ampliació de la dotació pressupostària de la convocatòria en l'àmbit del foment de la llengua, per a la concessió de subvencions, en règim de competència no competitiva, per al doblatge i la subtitulació en català de llargmetratges i sèries per a plataformes digitals i en suport físic, per a l'any 2022; [Resolució CLT/3818/2022, de 29 de novembre](#), per la qual es dona publicitat a l'Acord del Consell d'Administració de l'Oficina de Suport a la Iniciativa Cultural de segona ampliació de la dotació pressupostària de la convocatòria en l'àmbit del foment de la llengua per a la concessió de subvencions, en règim de concurrència no competitiva, per a la traducció al català d'obres no literàries per a l'any 2022, i [Resolució CLT/3820/2022, de 29 de novembre](#), de subvencions per al doblatge i la subtitulació en català de llargmetratges i sèries per a plataformes digitals i en suport físic, per al 2022 (3a ampliació).

2.2 Els processos selectius de personal: requisits de capacitació lingüística

En el període objecte del nostre examen, només podem consignar la [Resolució EDU/3326/2022, de 25 d'octubre](#), per la qual es publiquen els temaris en llengua catalana dels processos selectius d'ingrés, accessos i adquisició de noves especialitats de determinats cossos i escales de personal funcionari docents convocats pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

3 La jurisprudència constitucional

A banda de la conflictivitat judicial ordinària i constitucional desfermada per la nova legalitat en l'àmbit educatiu, en el període analitzat destaca per la seva importància l'[STC 117/2022](#), de 29 de setembre, que va resoldre el recurs d'inconstitucionalitat presentat pel president del Govern espanyol contra determinades disposicions de la [Llei 18/2017](#), del Parlament de Catalunya, d'1 d'agost, de comerç, serveis i fires.¹² En concret, un dels preceptes impugnats fou l'art. 8.3 final, que preveu que "[l]es persones que accedeixin a

¹² Vegeu el comentari més aprofundit a Arnau Raventós, Lúcia. (2023, 2 de febrer). [La Sentència del Tribunal Constitucional 117/2022 i el deure d'atendre els consumidors \(en català?\): un altre déjà vu](#). *Blog de la Revista de Llengua i Dret*.

l'activitat i a la prestació de serveis [...] han d'estar en condicions de poder atendre els consumidors quan s'expressin en qualsevol de les llengües oficials a Catalunya".

Per a l'advocat de l'Estat, aquesta previsió no es correspon amb allò que s'afirma a l'STC 31/2010, FJ 22, en què s'adverteix que:

El deber de disponibilidad lingüística de las entidades privadas, empresas o establecimientos abiertos al público no puede significar la imposición a estas, a su titular o a su personal de obligaciones individuales de uso de cualquiera de las dos lenguas oficiales de modo general, inmediato y directo en las relaciones privadas, toda vez que el derecho a ser atendido en cualquiera de dichas lenguas solo puede ser exigible en las relaciones entre los poderes públicos y los ciudadanos. Por ello, en este ámbito de las relaciones entre privados no cabe entender que el Estatuto imponga de modo inmediato y directo tal obligación a los ciudadanos.

A parer del recurrent, el TC ha rebutjat que es pugui estendre a l'àmbit de les relacions entre particulars allò que és consubstancial al caràcter oficial de les llengües (STC 88/2017, de 4 de juliol), per la qual cosa el precepte seria inconstitucional.

Al nostre parer, el precepte legal qüestionat no imposa aquestes obligacions, sinó el deure genèric d'"atendre els consumidors" que facin servir la llengua catalana, és a dir, es descarta que els comerciants puguin rebutjar les sol·licituds dels qui formulin les seves peticions en llengua catalana. Es tracta d'una exigència mínima i necessària per donar efectivitat a l'oficialitat de la llengua catalana i que és una condició necessària per assegurar el dret a utilitzar-la sense ser objecte d'un tracte pejoratiu. En no imposar cap obligació individual, l'art. 8.3 de la Llei 18/2017 no incorre en el vici d'inconstitucionalitat que s'hi atribueix, de la qual cosa resulta que tampoc no és inconstitucional l'art. 72.1 b) d'aquesta llei.

Per a l'alt tribunal, el referit precepte, en connexió amb la previsió sancionadora de l'art. 72.1 b), que es limita a tipificar com a infracció lleu, en general, l'incompliment de "les condicions i els requisits establerts a l'article 8", "no es inconstitucional interpretado en los términos del fundamento jurídico 6", això és, pels mateixos motius que ja van dur el TC a salvar l'art. 34 EAC en l'STC 31/2010 (FJ 22) i l'art. 128.1 del Codi de consum de Catalunya (STC 88/2017). En efecte, pel TC, l'art. 34 EAC, després d'establir el dret de totes les persones a ser ateses oralment o per escrit en la llengua oficial que elegeixin en la seva condició d'usuàries o consumidores, disposa, en el segon incís, que "les entitats, les empreses i els establiments oberts al públic a Catalunya queden subjectes al deure de disponibilitat lingüística en els termes establerts per llei". I recorda que, sobre això, l'STC 31/2010 (FJ 22) establia que, sens perjudici que la definició, el contingut i l'abast del deure de disponibilitat lingüística queden diferents als termes que estableixi la llei, en tot cas, l'extensió del dret d'opció lingüística a l'àmbit de les relacions privades no es pot fer de manera indiscriminada i caldrà analitzar en cada cas la normativa concreta per determinar si aquesta es troba suficientment justificada (STC 88/2017, del 4 de juliol, FJ 3).

A partir d'aquí, el Tribunal entén que el precepte examinat preveu un deure d'estar en condicions de poder atendre els consumidors que s'expressin en qualsevol de les llengües oficials a Catalunya, i que això no és equiparable a un deure de coneixement que recaigui directament sobre uns subjectes concrets (el titular de l'activitat o l'empleat de l'establiment). En aquest sentit, el precepte s'ajustaria a la doctrina establerta a l'STC 88/2017, de 4 de juliol, FJ 4, que, en relació amb el Codi de consum de Catalunya¹³ i el dret dels consumidors a ser atesos en qualsevol de les llengües cooficials que s'hi estableix, en el sentit que "en el ámbito de las relaciones entre privados no cabe imponer obligaciones individuales de uso de cualquiera de las dos lenguas oficiales de modo general, inmediato y directo". Per tant, el precepte no ha de ser vist com una imposició d'ús d'una llengua oficial determinada, sinó com una garantia de respecte a l'opció lingüística exercida pel ciutadà, una previsió de defensa dels consumidors i usuaris que té com a finalitat garantir un tracte respectuós i no discriminatori del client que utilitza lliurement qualsevol de les llengües oficials, sense imposar-ne el necessari coneixement.

13 Segons l'STC 88/2017, FJ 4, la regla establerta al Codi de consum de Catalunya consisteix en "una proclamació en abstracte del dret del consumidor a ser atès en la llengua oficial que esculli, que no atempta contra els drets constitucionals invocats" (STC 88/2017, FJ 4).